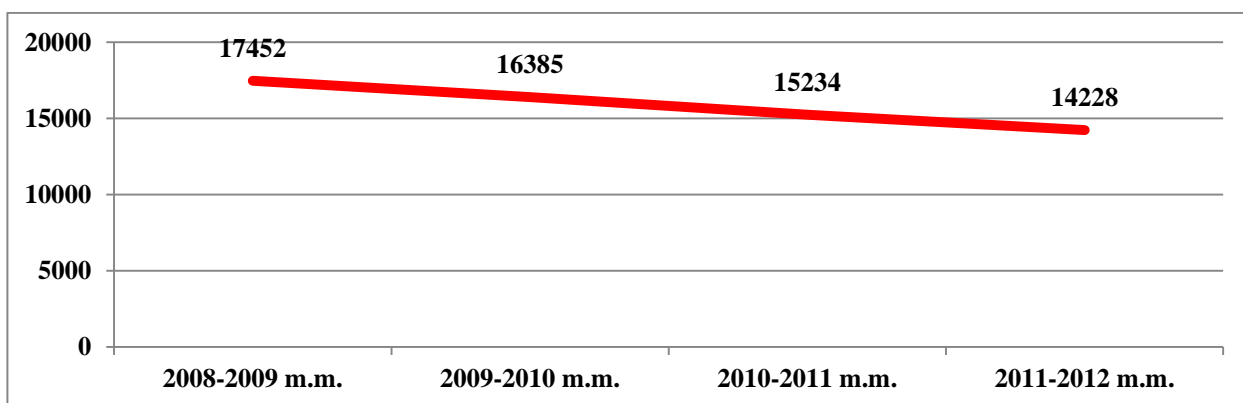

**ŠIAULIŲ MIESTO BENDROJO LAVINIMO MOKYKLŲ
MOKINIŲ PROFILAKTINIŲ SVEIKATOS
PATIKRINIMŲ DUOMENŲ ANALIZĖ 2011 M.**

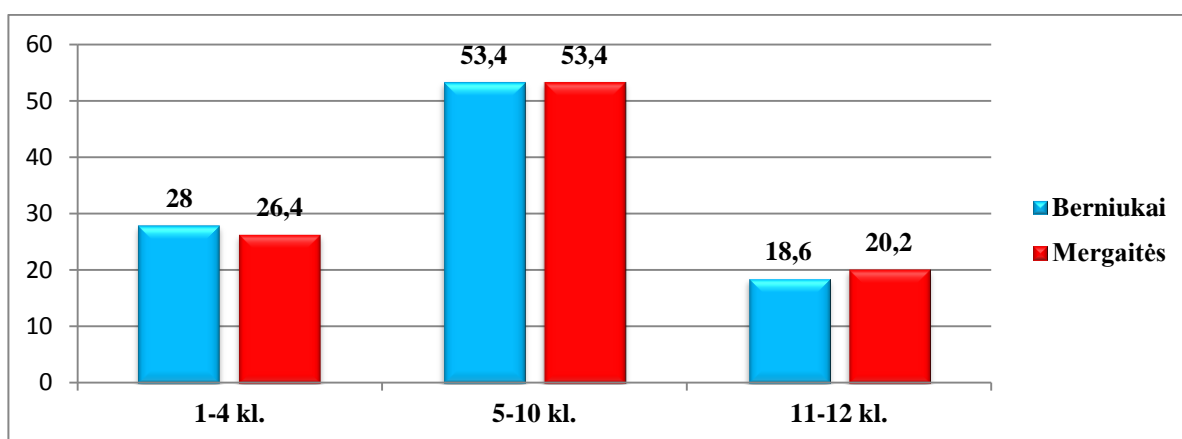
Lietuvoje mokinių profilaktinių sveikatos patikrinimų tvarką reglamentuoja Lietuvos Respublikos Sveikatos apsaugos ministro 2000 m. gegužės 31 d. įsakymas Nr. 301 „Dėl profilaktinių sveikatos tikrinimų sveikatos priežiūros įstaigose“. Lietuvos higienos normoje HN 21:2011 „Mokykla, vykdanči bendrojo ugdymo programas. Bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“, numatyta tai, kad mokiniai iki 18 metų ugdymo procese dalyvautų tik pasitikrinę sveikatą ir pateikę vaiko sveikatos pažymėjimą (forma Nr. 027-1/a), išduotą ne anksčiau kaip prieš metus. Naujoje mokykloje pradėję mokytis mokiniai vaiko sveikatos pažymėjimą turi pateikti iki einamųjų metų rugsėjo 15 d.

Pagal mokyklų visuomenės sveikatos priežiūros specialistų pateiktus duomenis Šiaulių miesto bendrojo lavinimo mokyklų mokinių skaičius kasmet mažėja ir 2011/12 m. m. tesiekia 14 228, 1 006 mokiniais mažiau nei 2010/11 m. m., 2009/10 m. m. buvo 16 385, 2008/09 m. m. - 17 452, 2007/08 m. m. – 18 365 (žr. 1 pav.).

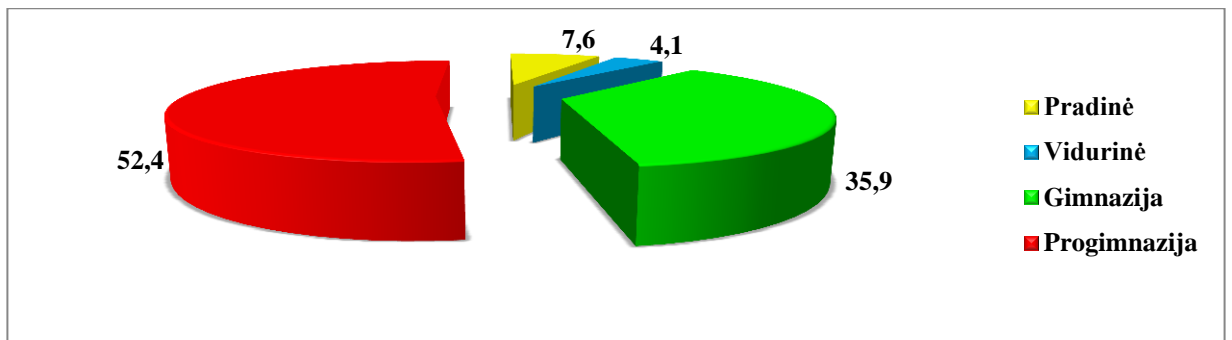
1 pav. Mokinių skaičius Šiaulių bendrojo lavinimo mokyklose 2007-2012 mokslo metais (abs. sk.)

Mokyklose besimokančių berniukų ir mergaičių skaičius skyrėsi nežymiai (žr. 2 pav.).

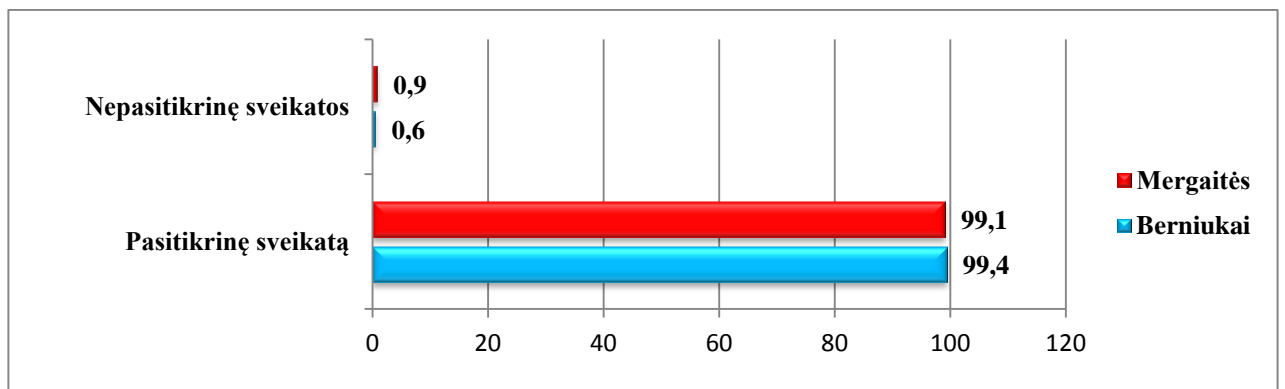
2 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal klases (proc.).

52,4 proc. mokinių mokėsi progimnazijose, 35,9 proc. gimnazijose, 4,1 proc. vidurinėse ir 7,6 proc. pradinėse mokyklose (proc.) (žr. 3 pav.).

3 pav. Šiaulių miesto mokinių pasiskirstymas pagal bendrojo lavinimo mokyklų tipus (proc.)

Vadovaujantis 2011 m. profilaktinių sveikatos patikrinimų rezultatais (pagal formą 0,27–1/a „Vaiko sveikatos pažymėjimas“) patikrinusių sveikatą mokinių buvo 14 122 (99,3 proc.) (7 220 mergaičių ir 6 902 berniukai), nepatikrinusių – 106 mokiniai (62 mergaitės ir 44 berniukai) (žr. 4 pav.).

4 pav. Patikrinusių ir nepatikrinusių sveikatą mokinių dalis (proc.)

98,7 proc. sudarė 1-4 klasių mokiniai, kurie patikrino sveikatą, 5-10 klasių mokinių – 99,4 proc. ir daugiausia patikrinusių sveikatą buvo 11-12 klasėse. Virš 99 proc. mokinių profilaktiškai patikrino sveikatą, kurie mokosi pradinėje mokykloje (99,9 proc.) ir gimnazijoje (99,8 proc.). 99 proc. progimnazistų patikrino sveikatą ir mažiausiai patikrinusiųjų buvo iš vidurinės mokyklos (96,9 proc.).

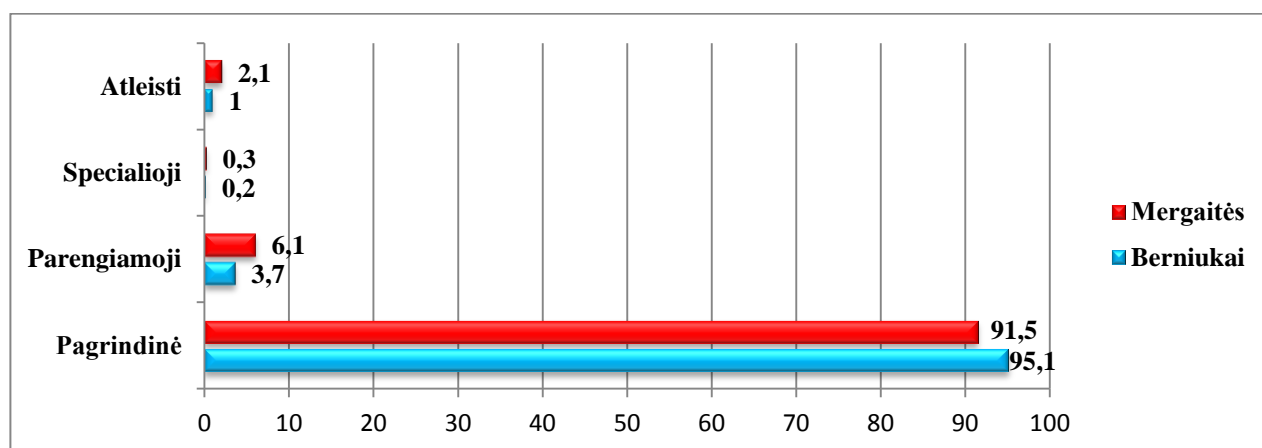
Mokinių pasiskirstymas kūno kultūros grupėse

Kūno kultūra mokykloje – svarbi bendrojo ir fizinio ugdymo proceso dalis ir mokinių sveikatos stiprinimo, taisyklingos raidos priemonė.

Pagrindinės fizinio ugdymo organizavimo priemonės mokykloje – kūno kultūros pamokos, popamokinė kūno kultūros veikla (sporto būreliai, įvairūs sporto renginiai ir kt.). Kūno kultūros pamokos privalomos visiems sveikiems mokiniams.

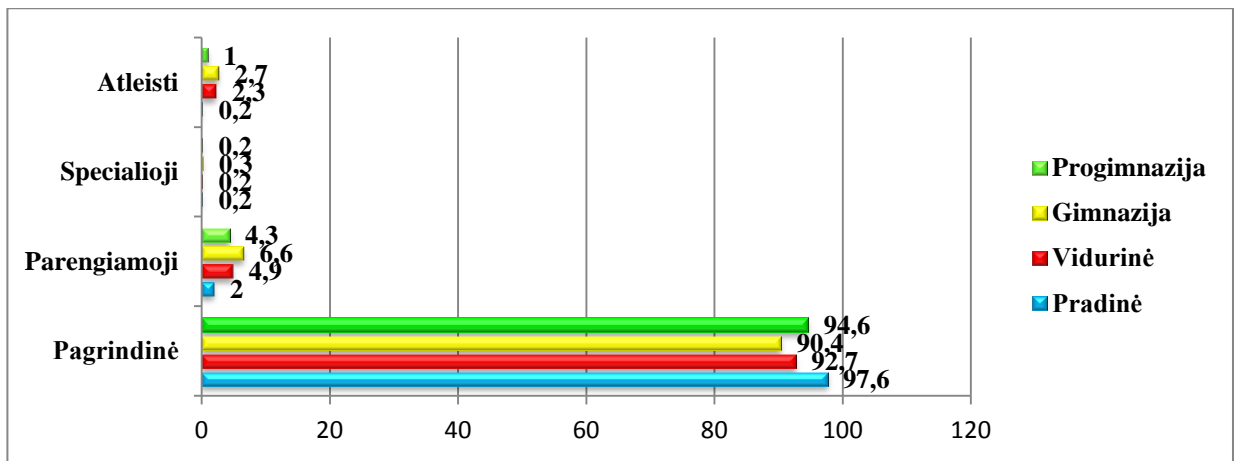
Vaikus, kurių sveikata sutrikusi, gydytojai dažnai atleidžia nuo kūno kultūros pamokų. Vis dėlto vaikams, kurių sveikata silpnesnė, dar labiau nei sveikiesiems, svarbus įvairių kūno kultūros priemonių, atitinkančių jų sveikatos lygį, teigiamas poveikis.

Šiaulių miesto bendrojo lavinimo mokyklų mokinių sveikatos būklės analizė parodė, kad į pagrindinę kūno kultūros grupę buvo priskirti 13 211 mokinių, 6 568 (95,1 proc.) berniukai ir 6 643 (91,5 proc.) mergaitės; 446 (6,1 proc.) mergaitės ir 256 (3,7 proc.) berniukai priskirti į parengiamąją grupę; 20 (0,3 proc.) mergaičių ir 13 berniukų (0,2 proc.) - į specialiąją medicininę kūno kultūros grupę. 152 (2,1 proc.) mergaitės ir 72 (1 proc.) berniukai buvo atleisti nuo kūno kultūros pamokų (žr. 5 pav.).

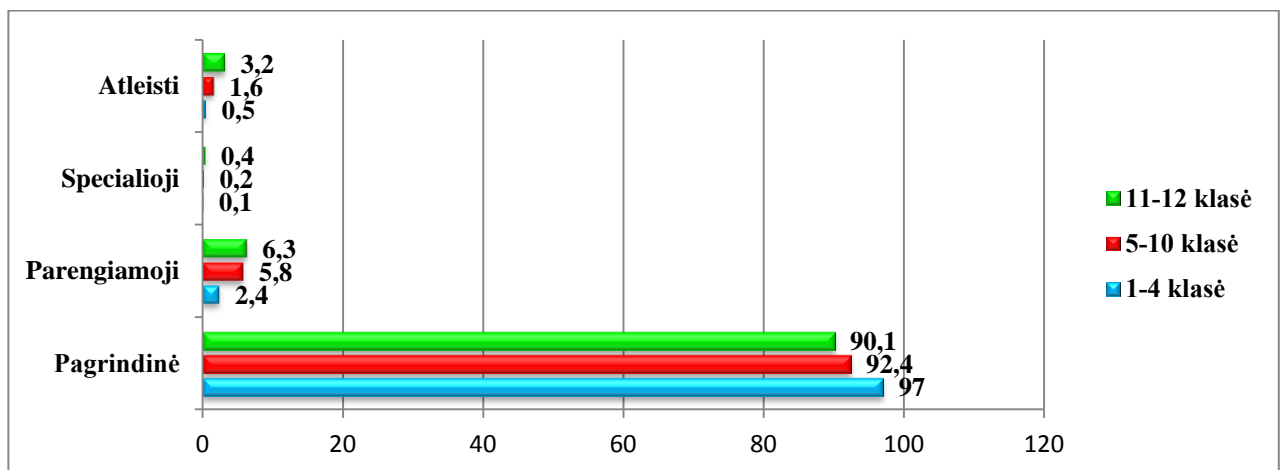
5 pav. Mokinių pasiskirstymas kūno kultūros grupėse (proc.)

Į pagrindinę kūno kultūros grupę buvo priskirti virš 90 proc. mokinių: 97,6 proc. pradinukų, 94,6 proc. progimnazistų, 90,4 proc. gimnazistų ir 92,7 proc. vidurinę mokyklą lankančių mokinių. Parengiamoji grupė daugiausiai priskirta gimnazistams – 6,6 proc. Specialiąją grupę lanko apie 0,2 proc. mokinių analizuojant juos pagal mokyklos tipą. Daugiausia atleistų nuo kūno kultūros pamokų buvo gimnaziją lankantys mokiniai (2,7 proc.), antroje vietoje pagal procentus yra vidurinę mokyklą lankantys mokiniai – 2,3 proc. (žr. 6 pav.).

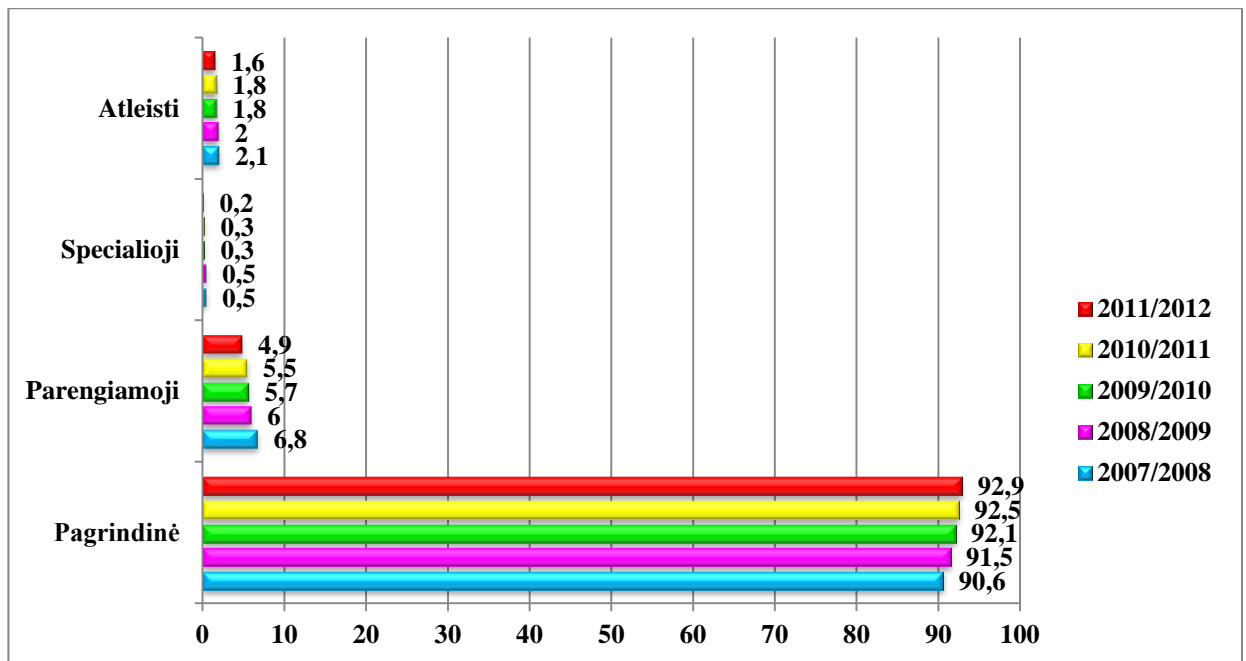
6 pav. Mokinių pasiskirstymas kūno kultūros grupėse, pagal bendrojo lavinimo mokyklos tipą (proc.)

Taip pat buvo analizuojami mokinių pasiskirstymai kūno kultūros grupėse, pagal klases. Pagrindinę grupę daugiausia lanko 1-4 klasių mokiniai (97 proc.), 2,4 proc. jų priskirti parengiamajai grupei, 0,1 proc. specialiajai ir 0,5 proc. atleisti. Parengiamoji, specialioji grupė ir atleisti nuo kūno kultūros pamokų daugiausia 11-12 klasės mokiniai (žr. 7 pav.).

7 pav. Mokinių pasiskirstymas kūno kultūros grupėse, pagal klases (proc.)

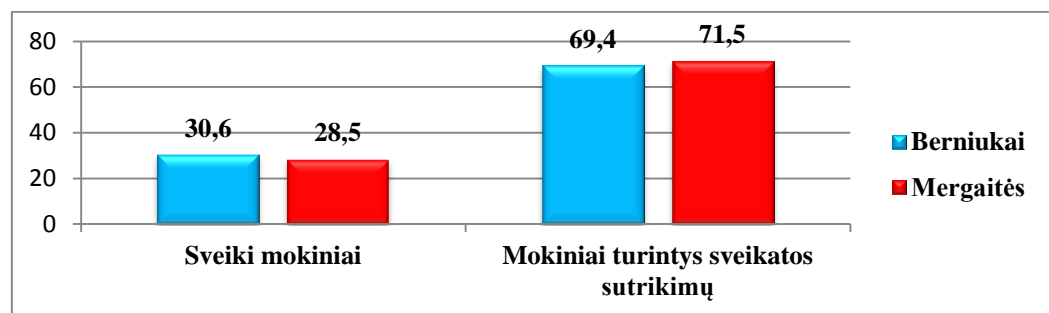
Penkių metų mokinių sveikatos būklės analizė parodė, kad mokinių pasiskirstymas kūno kultūros grupėse kito nežymiai. 8 paveiksle matyti procentinės mokinių dalies didėjimas pagrindinėje kūno kultūros grupėje ir mažėjimas parengiamojoje, specialiojoje bei atleistų nuo kūno kultūros pamokų.

8 pav. Mokių pasiskirstymas kūno kultūros grupėse pagal mokslo metus (proc.)

Profilaktiškai pasitikrinusių mokinių sergamumas

Iš pasitikrinusių sveikatą mokinių 29,5 proc. (4 171) yra sveiki, 70,5 proc. (9 951) turi sutrikimų. Analizuojant duomenis pagal lytį, sveikų berniukų (30,6 proc.) yra daugiau nei sveikų mergaičių (28,5 proc.) (žr. 9 pav.).

9 pav. Sveiki mokiniai ir mokiniai turintys sveikatos sutrikimų Šiaulių miesto bendrojo lavinimo mokyklose 2011/12 m. m.

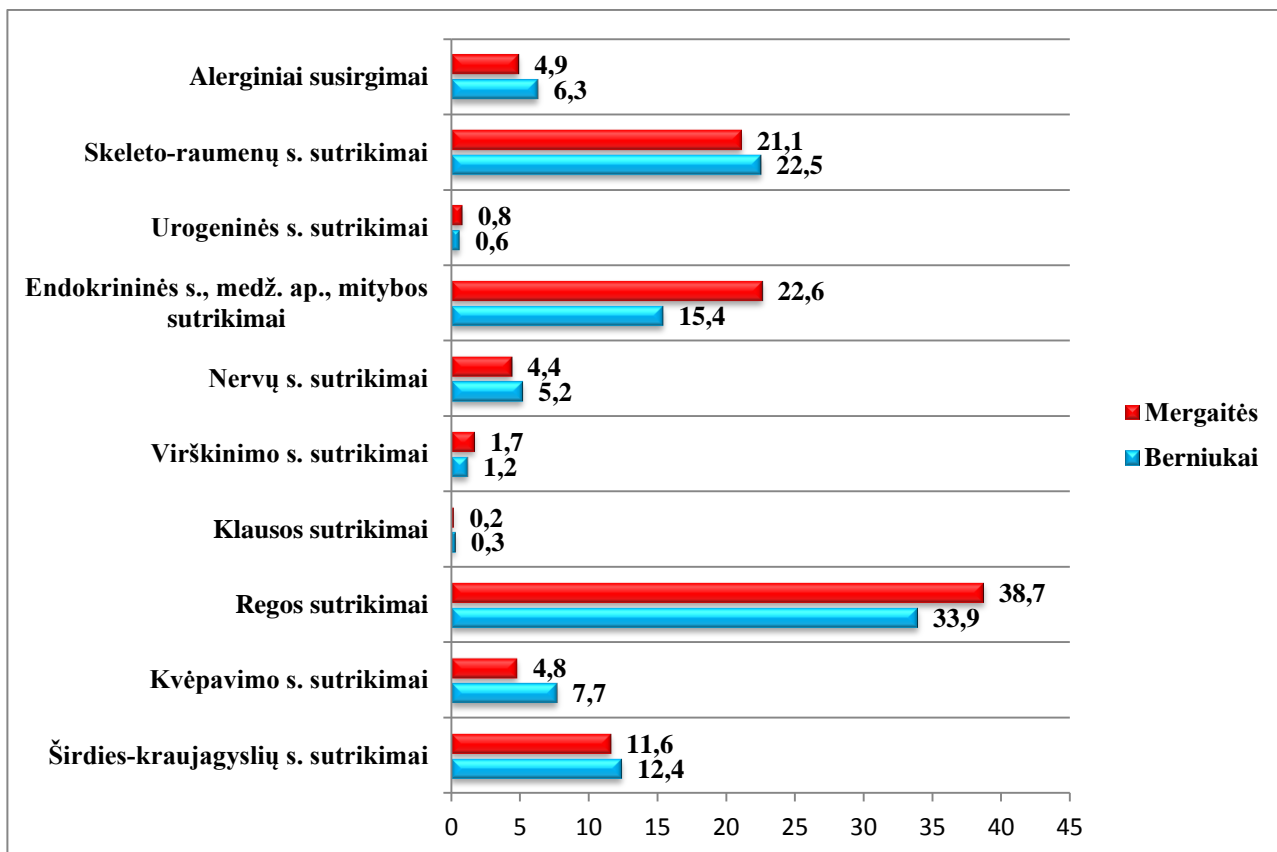
Daugiausia sveikų mokinių yra vidurinėje mokykloje (36,2 proc.) ir 11-12 klasėse (30,6 proc.) (žr. 1 lentelė).

1 lentelė.

Sveiki mokiniai ir mokiniai turintys sveikatos sutrikimų, pagal bendrojo lavinimo mokyklos tipą ir klases 2011/12 m. m. (abs. sk., proc.)

	Pradinė	Vidurinė	Gimnazija	Progimnazija	1-4 kl.	5-10 kl.	11-12 kl.
Sveiki mokiniai	309 (28,7 %)	208 (36,2 %)	1 447 (28,4 %)	2 220 (29,9 %)	1 156 (30 %)	2 187 (28,9 %)	841 (30,6 %)
Mokiniai turintys sveikatos sutrikimų	768 (71,3 %)	367 (63,8 %)	3 654 (71,6 %)	5 196 (70,1 %)	2 702 (70 %)	5 373 (71,1 %)	1 910 (69,4 %)

Mergaitėms dažniau buvo užregistruoti regėjimo sutrikimai (38,7 proc.), endokrininės sistemos, medžiagų apykaitos, mitybos sutrikimai (22,6 proc.) ir virškinimo sistemos sutrikimai (1,7 proc.). O daugiau berniukams, nei mergaitėms nustatyti nervų sistemos sutrikimai (5,2 proc.), skeleto-raumenų sistemos sutrikimai (22,5 proc.) bei alerginiai susirgimai (6,3 proc.) (žr. 10 pav.).

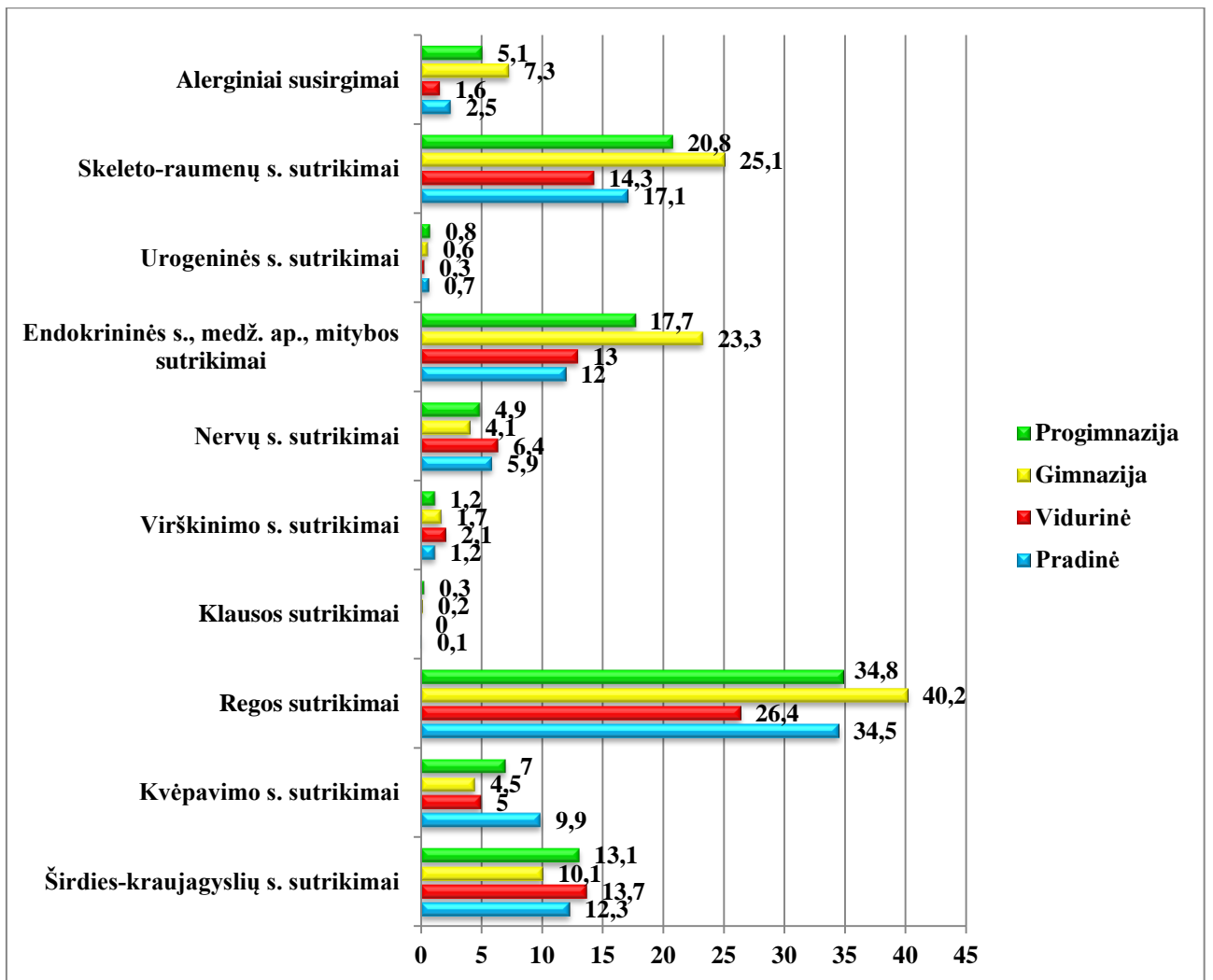
10 pav. Mokinių sergamumas pagal ligų klasifikaciją lyginant pagal lytį (proc.)

Širdies-kraujagyslių sutrikimai nustatyti 12 proc. vaikų, iš jų 0,4 proc. yra arterinė hipertenzija, kvėpavimo sutrikimais skundžiasi 6,2 proc. mokinių, iš jų bronchinė astma nustatyta 3,8 proc., tuberkuliozė – 0,1 proc. mokinių. Nervų sutrikimų turi 4,8 proc. 1-12 klasės mokinių, iš jų: epilepsija sergančių buvo 0,4 proc., galvos įtampos skausmus jaučiantys mokiniai sudarė 0,3 proc. 1,1 proc. mokinių skundėsi endokrininės sistemos sutrikimais, struma nustatyta 5,8 proc. vaikams, cukrinis diabetas – 0,2 proc., antsvoris – 6,7 proc. ir sumažėjęs svoris 4,8 proc. mokinių. Skeleto-raumenų sutrikimai nustatyti 21,8 proc. vaikų, iš jų: skoliozė – 4,9 proc., netaisyklinga laikysena – 11,6 proc., plokščiapėdystė – 1,2 proc. (žr. 2 lentelė).

Profilaktiškai pasitikrinusių mokinių sergamumas pagal ligų klasifikaciją ir lytį

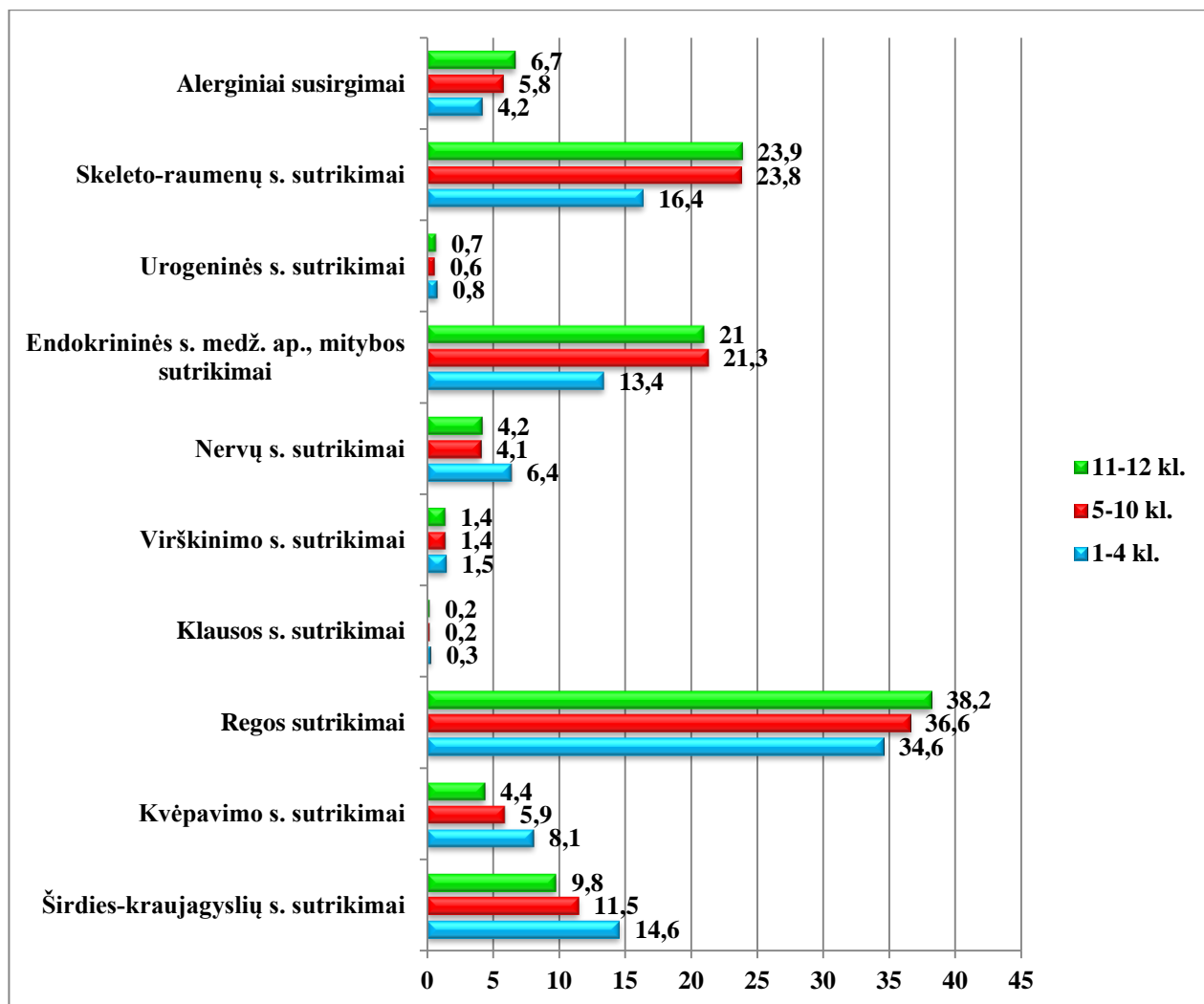
	Viso abs. sk. (proc.)	Mergaitės abs. sk. (proc.)	Berniukai abs. sk. (proc.)
Širdies-kraujagyslių sistemos sutrikimai, iš jų:	1 700 (12 %)	841 (11,6 %)	859 (12,4 %)
<i>arterinė hipertenzija</i>	63 (0,4 %)	21 (0,3 %)	42 (0,6 %)
Kvėpavimo sistemos sutrikimai, iš jų:	882 (6,2 %)	349 (4,8 %)	533 (7,7 proc.)
<i>bronchinė astma</i>	536 (3,8 %)	197 (2,7 %)	339 (4,9 %)
<i>TBC</i>	17 (0,1 %)	10 (0,1 %)	7 (0,1 %)
Regos sutrikimai	5 152 (36,4 %)	2 808 (38,7 %)	2 344 (33,9 %)
Klausos sutrikimai	31 (0,2 %)	12 (0,2 %)	19 (0,3 %)
Virškinimo sistemos sutrikimai	204 (1,4 %)	123 (1,7 %)	81 (1,2 %)
Nervų sistemos sutrikimai, iš jų:	674 (4,8 %)	316 (4,4 %)	358 (5,2 %)
<i>epilepsija</i>	57 (0,4 %)	34 (0,5 %)	23 (0,3 %)
<i>galvos įtampos skausmai</i>	38 (0,3 %)	24 (0,3 %)	14 (0,2 %)
Endokrininės s., medž. ap., mitybos sutrikimai, iš jų:	2 705 (19,1 %)	1 641 (22,6 %)	1 064 (15,4 %)
<i>struma</i>	828 (5,8 %)	597 (8,2 %)	231 (3,3 %)
<i>cukrinis diabetas</i>	27 (0,2 %)	9 (0,1 %)	18 (0,3 %)
<i>antsvoris</i>	944 (6,7 %)	481 (6,6 %)	463 (6,7 %)
<i>sumažėjęs svoris</i>	682 (4,8 %)	411 (5,7 %)	271 (3,9 %)
Urogenitalinės sistemos sutrikimai	99 (0,7 %)	57 (0,8 %)	42 (0,6 %)
Skeleto-raumenų sistemos sutrikimai, iš jų:	3 091 (21,8 %)	1 534 (21,1 %)	1 557 (22,5 %)
<i>skoliozė</i>	691 (4,9 %)	389 (5,4 %)	302 (4,4 %)
<i>netaisyklinga laikysena</i>	1 648 (11,6 %)	812 (11,2 %)	836 (12,1 %)
<i>plokščiapėdystė</i>	167 (1,2 %)	58 (0,8 %)	109 (1,6 %)
Alerginiai susirgimai	785 (5,5 %)	353 (4,9 %)	432 (6,3 %)

Regos sutrikimai daugiausia nustatyti gimnazijos klasėse (40,2 proc.), taip pat gimnazijose daugiau mokinių serga skeleto-raumenų sutrikimais, iš jų 10,4 proc. netaisyklinga laikysena, bei 23,3 proc. mokinių nustatyta endokrininės sistemos, medžiagų apykaitos, mitybos sutrikimai. Lyginant visus mokyklų tipus, gimnazijose besimokantiems mokiniams daugiausia nustatyta struma (8,6 proc.) ir sumažėjęs svoris (5,5 proc.). Širdies-kraujagyslių sistemos sutrikimai daugiausia nustatyti vidurinėse mokyklose (13,7 proc.) ir progimnazijose (13,1 proc.) besimokantiems mokiniams. 9,9 proc. pradinukų turėjo kvėpavimo sistemos sutrikimų, iš jų 5 proc. bronchinę astmą (žr. 11 pav., 3 lentelė).

11 pav. Mokinių sergamumas pagal ligų klasifikaciją, lyginant pagal bendrojo lavinimo mokyklos tipą (proc.)

Analizuojant sergamumą pagal klases, regos sutrikimų daugiausia nustatyta tarp vyresniųjų klasių (11-12 kl.) mokinių (38,2 proc.). Endokrininės sistemos, medžiagų apykaitos, mitybos sutrikimais dažniausiai serga 5-10 klasių (21,3 proc.) ir 11-12 klasių mokiniai (21 proc.). Širdies-kraujagyslių, kvėpavimo ir nervų sistemos sutrikimai daugiausia nustatyti 1-4 klasių mokiniams. Skeleto-raumenų sutrikimai nustatyti 16,4 proc. 1-4 klasių mokiniams, 23,8 proc. 5-10 klasių ir 23,9 proc. 11-12 klasių mokiniams. Iš jų netaisyklinga laikysena nustatyta 12,9 proc. 5-10 klasių, 10,7 proc. 1-4 klasių ir 9,4 proc. 11-12 klasių mokiniams (žr. 12 pav. ir 3 lentelė).

12 pav. Mokinių sergamumas pagal ligų klasifikaciją, lyginant pagal klases (proc.)

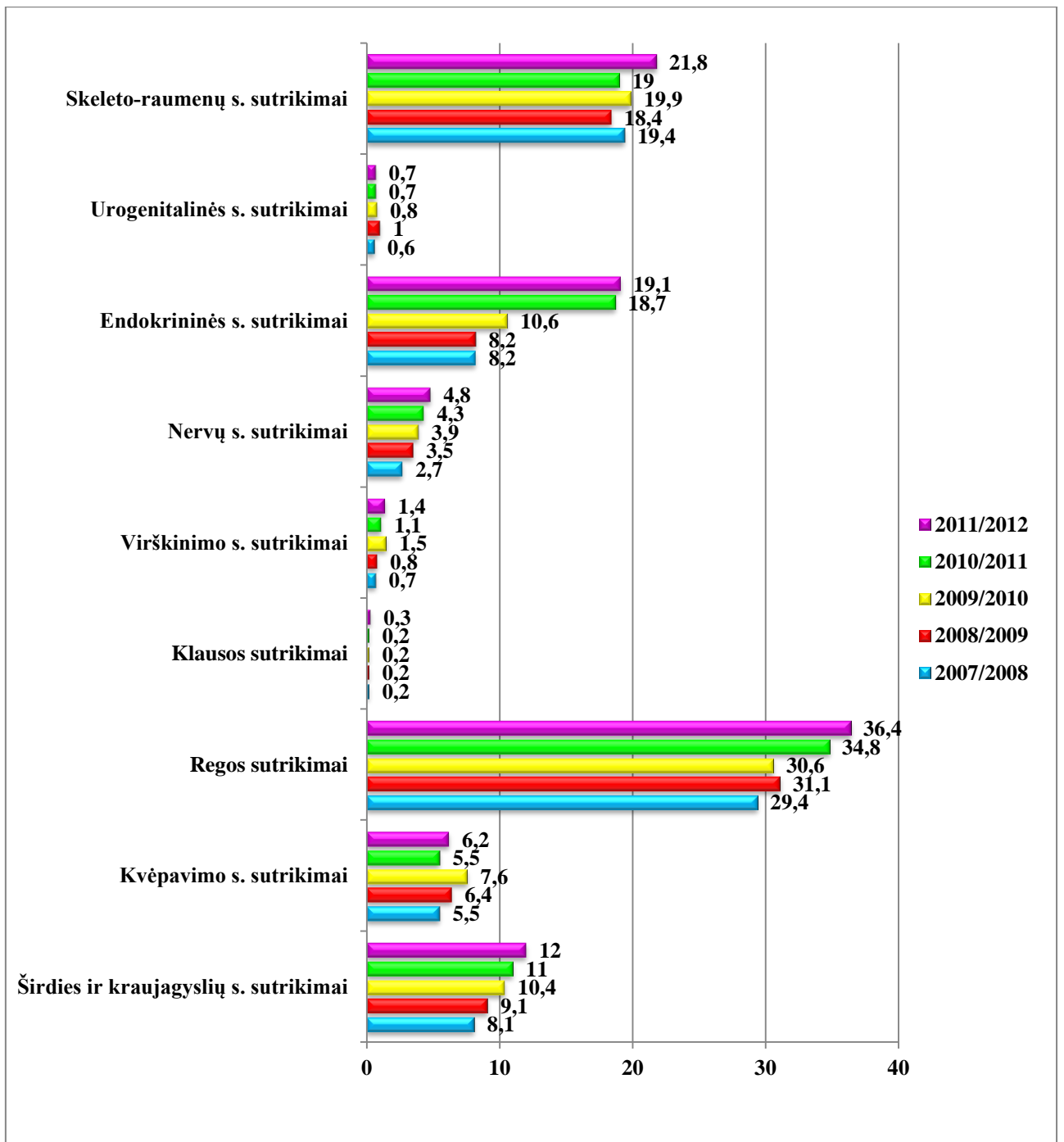
3 lentelė.

Profilaktiškai patikrinusių mokinių sergamumas pagal ligų klasifikaciją pagal mokyklos tipą ir klasę

	Prad. Abs. sk. (proc.)	Vid. Abs. sk. (proc.)	Gim. Abs. sk. (proc.)	Prog. Abs. sk. (proc.)	1-4 kl. Abs. sk. (proc.)	5-10 kl. Abs. sk. (proc.)	11-12 kl. Abs. sk. (proc.)
Širdies-kraujagyslių s. sutrikimai, iš jų:	132 (12,3 %)	79 (13,7 %)	517 (10,1 %)	972 (13,1 %)	562 (14,6 %)	868 (11,5 %)	270 (9,8 %)
<i>arterinė hipertenzija</i>	0	0	52 (1,0 %)	11 (0,1 %)	2 (0,1 %)	30 (0,4 %)	31 (1,1%)
Kvėpavimo s. sutrikimai, iš jų:	107 (9,9 %)	29 (5,0 %)	229 (4,5 %)	517 (7 %)	312 (8,1 %)	449 (5,9 %)	121 (4,4 %)
<i>bronchinė astma</i>	54 (5 %)	13 (2,3 %)	127 (2,5 %)	342(4,6 %)	194 (5 %)	278 (3,7 %)	64 (2,3 %)
<i>TBC</i>	0	0	8 (0,2 %)	9 (0,1 %)	2 (0,1 %)	10 (0,1 %)	5 (0,2 %)
Regos sutrikimai	372 (34,5 %)	152 (26,4 %)	2 049 (40,2 %)	2 579 (34,8 %)	1 335 (34,6 %)	2 766 (36,6 %)	1 051 (38,2 %)
Klausos sutrikimai	1 (0,1 %)	0	11 (0,2 %)	19 (0,3 %)	10 (0,3 %)	16 (0,2 %)	5 (0,2 %)
Virškinimo s. sutrikimai	13 (1,2 %)	12 (2,1 %)	87 (1,7 %)	92 (1,2 %)	58 (1,5 %)	108 (1,4 %)	38 (1,4 %)
Nervų s. sutrikimai iš jų:	64 (5,9 %)	37 (6,4 %)	210 (4,1 %)	363 (4,9 %)	247 (6,4 %)	311 (4,1 %)	116 (4,2 %)
<i>epilepsija</i>	3 (0,3 %)	5 (0,9 %)	21 (0,4 %)	28 (0,4 %)	19 (0,5 %)	26 (0,3 %)	12 (0,4 %)
<i>galvos įtampos skausmai</i>	0 (0,1 %)	1 (0,2 %)	18 (0,4 %)	18 (0,2 %)	6 (0,2 %)	17 (0,2 %)	15 (0,5 %)

Endokrininės s., medž. ap., mitybos sutrikimai, iš jų:	129 (12 %)	75 (13 %)	1 190 (23,3 %)	1 311 (17,7 %)	516 (13,4 %)	1 611 (21,3 %)	578 (21 %)
<i>struma</i>	23 (2,1 %)	30 (5,2 %)	437 (8,6 %)	338 (4,6 %)	93 (2,4 %)	515 (6,8 %)	220 (8 %)
<i>cukrinis diabetas</i>	1 (0,1 %)	1 (0,2 %)	12 (0,2 %)	13 (0,2 %)	4 (0,1 %)	17 (0,2 %)	6 (0,2 %)
<i>antsvoris</i>	73 (6,8 %)	22 (3,8 %)	337 (6,6 %)	512 (6,9 %)	241 (6,2 %)	552 (7,3 %)	151 (5,5 %)
<i>sumažėjęs svoris</i>	24 (2,2 %)	3 (0,5 %)	283 (5,5 %)	372 (5 %)	131 (3,4 %)	412 (5,4 %)	139 (5,1 %)
Urogenitalinės s. sutrikimai	8 (0,7 %)	2 (0,3 %)	31 (0,6 %)	58 (0,8 %)	31 (0,8 %)	49 (0,6 %)	19 (0,7 %)
Skeleto-raumenų s. sutrikimai, iš jų:	184 (17,1 %)	82 (14,3 %)	1 280 (25,1 %)	1 545 (20,8 %)	633 (16,4 %)	1 800 (23,8 %)	658 (23,9 %)
<i>skoliozė</i>	15 (1,4 %)	38 (6,6 %)	360 (7,1 %)	278 (3,7 %)	62 (1,6 %)	431 (5,7 %)	198 (7,2 %)
<i>netaisyklinga laikysena</i>	124 (11,5 %)	32 (5,6 %)	529 (10,4 %)	963 (13 %)	412 (10,7 %)	977 (12,9 %)	259 (9,4 %)
<i>Iš jų: plokščiapėdystė</i>	29 (2,7 %)	3 (0,5 %)	23 (0,5 %)	112 (1,5 %)	89 (2,3 %)	67 (0,9 %)	11 (0,4 %)
Alerginiai susirgimai	27 (2,5 %)	9 (1,6 %)	371 (7,3 %)	378 (5,1 %)	162 (4,2 %)	440 (5,8 %)	183 (6,7 %)

Analizuojant penkių metų mokinių sveikatos sutrikimų dinamiką, matyti, kad kasmet vaikams vis daugiau nustatoma regos, endokrininės, širdies ir kraujagyslių, skeleto-raumenų sistemos sutrikimų (žr. 13 pav.).

13 pav. Profilaktiškai pasitikrinusių mokinių sveikatos sutrikimų dinamika lyginant pagal mokslo metus (proc.)

Išvados

- Šiaulių miesto bendrojo lavinimo mokyklų mokinių skaičius mažėja (kasmet virš tūkstančio vaikų).
- Pasitikrusių sveikatą mokinių dalis kasmet auga.
- Didėja vaikų dalis pagrindinėje kūno kultūros grupėje ir mažėja parengiamojoje, specialiojoje bei atleistų nuo kūno kultūros pamokų skaičius.
- Visiškai sveikų vaikų skaičius kasmet mažėja.
- 2011 m. mokiniams daugiausia nustatyta regos, skeleto – raumenų sistemos bei endokrininės sistemos sutrikimų. Mergaitės dažniau serga regėjimo sutrikimais, endokrininės sistemos, medžiagų apykaitos, mitybos sutrikimais ir virškinimo sistemos sutrikimais. Berniukams daugiau nei mergaitėms nustatyti nervų sistemos sutrikimai, skeleto-raumenų sutrikimai bei alerginiai susirgimai. Lyginant 2007/08 ir 2011/12 m. m. laikotarpį, kasmet vaikams vis daugiau nustatoma regos, širdies ir kraujagyslių, skeleto-raumenų ir endokrininės sistemos sutrikimų.

Rekomendacijos

Lėtinių neinfekcinių ligų rizikos veiksnių stebėseną ir profilaktiką turi būti pradėta dar iki vaikui pradedant lankyti mokyklą.

Būtina atkreipti didesnę dėmesį į regos, skeleto – raumenų, endokrininės sistemos sutrikimus, bei širdies-kraujagyslių sistemų sutrikimus, ypač 1-4 klasių mokinių tarpe. Turi būti skatinama mokinių sveika mityba bei didinamas jų fizinis aktyvumas. Mokyklose vykdomi sveikatos projektai turėtų būti nukreipti į šių problemų sprendimą.

Rekomenduojama gerinti psichologinį klimatą mokyklose, taip užkertant kelią vaikų sergamumui nervų sistemų ligomis.

Parengė: Šiaulių m. savivaldybės visuomenės sveikatos biuro
Visuomenės sveikatos stebėsenos ir programų skyrius